JAUČAKIŲ PILIAKALNIO PAPĖDĖS GYVENVIETĖ

Aleksandras VAŠKELIS

2004 m. buvo tęsiami archeologiniai tyrinėjimai Jaučakių piliakalnio papėdės gyvenvietės teritorijoje (A 346 K2), pradėti 2001 m. (žr. *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 60–62; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 59–61).

2004 m. archeologiniams tyrimams pagal žvalgomuosius tyrimus pasirinkta viena labiausiai ardomų archeologinio paminklo dalių papėdės gyvenvietės centrinėje dalyje. Buvo tiriama papėdės gyvenvietės dalis sklypo 20 Š dalyje, esančiame į P nuo 2003 m. tyrinėto ploto. Sklypo plotis yra 19 m, ilgis – 22,40 m, bendras plotas – 782 m^2. Tyrinėtas sklypas paskutinį kartą buvo suartas 2003 m., šiuo metu yra apleistas, apžėlęs piktžolėmis, jame nėra jokių statinių. Ištirtas 240 m^2 plotas.

Tiriamoje vietoje buvo kasamos 4 perkasos, nes atidengti vientisą plotą nebuvo galimybės – nebuvo kur dėti grunto. Perkasų ilgis – 15 m, plotis – 4 m, jos orientuotos R–V kryptimi. Perkasos buvo kasamos viena greta kitos. Taip ištirtas kompaktiškas plotas. Plote rastos 27 įvairios paskirties ir dydžio duobės, kuriose surinkti 133 archeologiniai radiniai.

Įžemis – natūralus gelsvas smėlis, pasiektas 35–50 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Pats įžemio paviršius pažeistas arimo traktoriniais plūgais. Noragų įspaustos žymės matomos atidengtame paviršiuje. Kultūrinis sluoksnis virš įžemio visiškai sunaikintas daugkartinio arimo ir perkasimų dirbant daržų žemę, nesuardyto kultūrinio sluoksnio nerasta net ir fragmentų. Virš įžemio fiksuotas tik puraus juodžemio sluoksnis. Kultūrinio sluoksnio nepažeista dalis išliko tik įgilinta į įžemį – stulpavietės, židiniai, ūkinės duobės.

Preparuojant duobes rasta grublėtos keramikos puodų, tradicinės lipdytos apžiedžiant keramikos puodų šukių, apdegusio molio tinko gabalų, geležies šlako. Didžiausią radinių dalį sudaro grublėtosios keramikos puodų šukės. Daugumos indų dydžių nepavyko nustatyti. Jų molio masėje intensyvi stambiai grūsto granito priemaiša. Puodai degti žemoje temperatūroje, prastos kokybės. Duobėse kartu su grublėtąja keramika rasta lipdytų ir apžiestų dubens ir kitų nedidelių indelių šukių.

Pagal radinius datuoti duobėse išlikusį kultūrinį sluoksnį sudėtinga, nežinant paviršiaus, nuo kurio jos buvo kastos, be to, toje pačioje duobėje (duobės 1, 4, 7, 10, 13, 17, 19, 21, 23, 24, 26) kartu randama grublėtosios keramikos puodų šukių ir tradicinės keramikos, lipdytos apžiedžiant, indų fragmentų, kurių datavimo ribos gana plačios – nuo IX iki XIV a. Duobėse 5, 11, 15, 18, 20, 22 rastos vien tik grublėtosios keramikos puodų šukės. Šios keramikos datavimo ribos plačios – nuo pirmųjų amžių po Kr. iki X a. Visa rasta keramika leidžia teigti, kad papėdės gyvenvietėje gyventa nuo pirmųjų amžių po Kr. iki XIV a.

Preparuojant duobes rasta geležies liejimo nuolajų ir geležies kalimo metu susidariusio šlako gabalų (duobių 7, 11, 17, 19, 22, 26). Tai rodo, kad gyvenvietėje buvo apdirbama geležis, nors tyrinėtame plote neaptikta jokių metalo lydymo krosnelių liekanų.

Duobėse su keramika surinkta gyvulių kaulų ir nuolaužų. Vyrauja galvijų kaulai (30%), pasitaiko kiaulių (15%), arklių (8%), avies–ožkos (7–8%), kitų nenustatytų gyvulių kaulų. Rastas ir meškos kaulas.

Įžemyje pastebėti menkai išlikę buvusių statinių pėdsakai: stulpaviečių žymės, tinko perdegusio molio gabaliukai ir trupiniai, įgilinti ar atviri židiniai-ugniakurai.

Archeologiniai tyrimai šioje papėdės gyvenvietės dalyje papildė ankstesnių tyrinėjimų metu gautus duomenis.

JAUČAKIAI HILL-FORT FOOT SETTLEMENT

In 2004 in the central part of the Jaučakiai hill-fort foot settlement (Kaunas district) an area of 240 m^2 was investigated. The settlement cultural layer was destroyed by ploughing. 27 pits of different size and purpose (postholes, hearths and waste-pits) were found, in which 133 archaeological finds were collected. Among the finds rusticated and wheel-made pottery shards prevail. Besides that, pieces of iron slag, clay daub and animal bones were found. The investigated territory of the foot settlement was inhabited from the first centuries A.D. till the 14th century.

SEMENIŠKIŲ 2-OJI NEĮTVIRTINTA GYVENVIETĖ

Rokas VENGALIS

Semeniškių 2-oji neįtvirtinta gyvenvietė (A 1483) yra valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato teritorijoje (Širvintų r.). Ji priklauso Kernavės archeologinių paminklų kompleksui, yra Pajautos slėnio P dalyje, apie 800 m į P nuo Aukuro kalno piliakalnio. Semeniškių 2-oji neįtvirtinta gyvenvietė buvo aptikta 1989 m. rezervato teritorijos žvalgymų metu. Norint nustatyti gyvenvietės teritoriją bei chronologiją, 1990 m. (vad. V. Ušinskas) bei 1992 m. (vad. A. Kuzmickas) čia vykdyti žvalgomieji tyrinėjimai, tačiau aptiktas tik XVII–XX a. kultūrinis sluoksnis. Tik viename šurfe (1990 m.) surastas III a. pabaigos – IV a. pradžios stiklinio bokalo pakraščio fragmentas bei to paties laikotarpio geležies lydimo krosnelės liekanos. 2002 m. dėl elektros linijų kabeliavimo žvalgomuosius tyrimus minėtoje gyvenvietėje atliko A. Luchtanas (žr. *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 31). Tada gyvenvietės teritorijoje buvo iškasta 11 šurfų, dviejuose iš jų buvo aptiktas apie 50 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas I tūkst. pirmąja puse, viename – apardytas degintinis kapas be įkapių, o likusiuose nei kultūrinio sluoksnio, nei archeologinių radinių nerasta.

Nuo 2003 m. vykdyti per Pajautos slėnį einančio kelio rekonstrukcijos darbai. 2004 m. darbai buvo numatyti jo R atkarpoje, toje vietoje, kur jis kerta Semeniškių antrąją neįtvirtintą gyvenvietę. Prieš pradedant kelio rekonstrukcijos darbus šioje vietoje buvo būtina atlikti archeologinius tyrinėjimus. Archeologinių tyrimų darbus finansavo Valstybinis kelių fondas.

Tyrinėjimai buvo planuojami atsižvelgiant į ankstesnių metų žvalgomųjų tyrimų rezultatus. Kelio ruože ties 2002 m. tirtais šurfais 8 ir 9, kuriuose aptiktas kultūrinis sluoksnis, buvo atliekami išsamūs archeologiniai tyrimai (plotai 1–3). Į P nuo jų kultūrinio sluoksnio nebebuvo, tačiau tikintis, kad čia dar gali būti išlikusių kapų, buvo kasamos 1x8 m dydžio žvalgomosios perkasos, tarp kurių palikti 10 m tarpai (plotai 4–10). 2004 m. Semeniškių antrojoje neįtvirtintoje gyvenvietėje iš viso ištirtas 531,5 m^2 dydžio plotas, aptiktas iki 40 cm storio kultūrinis sluoksnis, 30 duobių, surinkta 140 individualių radinių, lipdytinės keramikos, titnago skaldos, gargažių.

Paaiškėjo, kad kultūrinis sluoksnis geriausiai išlikęs kalvelės šlaite (plotai 1–3), kur jį nuo suardymų saugo gana storas iki 45 cm sąnašinis smėlio sluoksnis, įsiterpęs tarp dirvo-